

УДК 358:232

Потеряйко Сергій

ORCID iD 0000-0002-3787-0929

e-mail: sergiy_kiev@ukr.net

Окіпняк Анатолій

ORCID iD 0000-0002-6073-4036

e-mail: Okipnyaka.s@gmail.com

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ПРОТИМІННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

[https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-2\(12\)-304-321](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-2(12)-304-321)

Анотація. Підвищення кількості надзвичайних ситуацій, що відбуваються у світі, та масштабів їх наслідків є підставою для науковців дедалі частіше сферою своїх наукових інтересів обирати дослідження причин виникнення непередбачуваних подій з метою їх попередження, особливостей реагування на них відповідних служб, ефективності ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного, природного, соціального та особливо воєнного характеру. Аналіз проблемних питань протимінної діяльності в Україні свідчить про актуальність дослідження функціонування правових, організаційних та структурно-функціональних механізмів державного управління у зазначеній сфері, що є предметом цієї наукової розвідки. Обґрунтовано наукове завдання щодо проведення аналізу законодавства України безпечових сфер, встановлення напрямів удосконалення правового, організаційного та структурно-функціонального механізмів державного управління протимінною діяльністю в Україні. Визначено поняття протимінної діяльності як комплексу заходів, спрямованих на захист національних інтересів України, а також на зменшення та усунення наслідків негативного впливу вибухонебезпечних предметів на соціально-економічні умови життєдіяльності населення та довкілля. Сформульовано заходи щодо державного регулювання та управління у сфері протимінної діяльності. Розкрито спільні проекти щодо протимінної діяльності з міжнародними організаціями відповідно до імплементованих в Україні Міжнародних стандартів. Проведено аналіз законодавства України у сферах національної безпеки, цивільного захисту та протимінної діяльності, який показав, що в них частково розкрито механізми забезпечення безпечної життєдіяльності населення, зокрема правовий, організаційний та структурно-функціональний, які потребують удосконалення внаслідок виявлених прогалин та розбіжностей в нормативно-правових актах у зазначених сферах. Запропоновано напрями удосконалення правового,

організаційного та структурно-функціонального механізмів державного управління протимінною діяльністю в Україні, зокрема: правового та структурно-функціонального – через внесення змін та доповнень щодо розмежування та узгодження повноважень, функцій та завдань з протимінної діяльності до законодавства України; організаційного – через розроблення узгоджених алгоритмів дій, планів взаємодії між державними, недержавними і міжнародними гуманітарними структурами під час провадження заходів протимінної діяльності, створення в органах державного управління системи інформування про небезпеки від вибухонебезпечних предметів та навчання з попередження ризиків, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами.

Ключові слова: безпека, протимінна безпека, гуманітарне розмінування, вибухонебезпечний предмет, механізми державного управління, цивільний захист.

Постановка проблеми. На сьогодні у світі зростає кількість різновидів мінної зброї та посилюються негативні наслідки її застосування під час збройних конфліктів, що призводить до збільшення випадків загибелі мирного населення.

Статистичні дані щодо мінної небезпеки переконливо свідчать про її постійне зростання у світі. Так, у 2017 році міни, вибухонебезпечні предмети воєнних конфліктів і саморобні вибухові пристрої, приведені в дію постраждалими, призвели до понад 8,5 тис. жертв, що вдвічі більше, ніж у 2014 році. На жаль, кількість постраждалих від мін і вибухонебезпечних пристроїв у 2019 році зросла на 60% [1].

Після вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року збройні сили росії широко використовують касетні боєприпаси, що призводить до жертв серед цивільного населення та пошкодження цивільної інфраструктури. Агресор застосовує в Україні щонайменше шість типів касетних боєприпасів [1]:

- 220-мм касетні ракети 9М27К серії «Ураган», які мають дальність 10–35 км і доставляють 30 осколкових боєприпасів 9Н235 або 9Н210;

- 300-мм касетні реактивні снаряди 9М55К серії «Смерч», які мають дальність 20–70 км і доставляють 72 осколкові боєприпаси 9Н235 або 9Н210;

- 300-мм касетні керовані ракети «Торнадо-С» серії 9М54, які доставляють 552 суббоєприпаси подвійного

призначення ЗБ30 (модель 9М544) або 72 протипіхотні суббоєприпаси (модель 9М549);

– балістичні ракети «Точка» серії 9М79, які оснащені бойовою частиною 9Н123К, що містить 50 осколкових боєприпасів 9Н24;

– варіант касетного боєприпасу балістичної ракети «Іскандер-М» 9М723;

– касетні бомби РБК-500 ПТАБ-1М, які містять 268 фугасних протитанкових боєприпасів ПТАБ-1М.

За даними Міністерства оборони України, нині необхідно перевірити на наявність вибухонебезпечних предметів близько 160 тис. км² території держави [2].

З метою упорядкування законодавства сфери протимінної діяльності у 2018 році Верховна Рада ухвалила Закон України «Про протимінну діяльність в Україні», в якому визначено правові та організаційні засади протимінної діяльності в Україні й особливості державного регулювання у зазначеній сфері. Водночас у ньому наведено перелік об'єктів та суб'єктів протимінної діяльності, вимоги до фахівців у цій сфері, джерела фінансування, порядок обліку операторів і надання допомоги постраждалим тощо. За останніми змінами до цього Закону визначено створення нового органу виконавчої влади – Центру протимінних операцій та двох нових центрів: центру протимінної діяльності – на фондах Міноборони та центру гуманітарного розмінування – на фондах МВС [3].

Зважаючи на зазначене та реалії життєдіяльності населення України в умовах ведення бойових дій, питання щодо удосконалення механізмів державного управління протимінною діяльністю набувають значної актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових публікацій за тематикою дослідження засвідчив, що науковці приділяють достатню увагу зазначеній проблематиці, що вказує на її актуальність.

Б. Ворочив розглянув шляхи вирішення питань розмінування території України, а також підвищення ефективності розмінування в умовах збройного конфлікту. Крім того, запропонував перспективну схему організації протимінної діяльності в Україні [4, с. 146–148].

Умови і фактори, які впливають на функціонування безпілотних літальних апаратів зі встановленими на них датчиками оптичного діапазону під час виконання завдань з виявлення наземних мін, систематизували С. Станкевич, С. Мосов та Б. Ворович [5, с. 83].

Р. Кірін наголошує, що реальна чи потенційна наявність мін чи будь-яких інших вибухонебезпечних предметів ускладнює життя цивільного населення, руйнує інфраструктуру та перешкоджає наданню базових послуг, наражаючи їх на небезпеку. Автор дослідив передумови систематизації сучасного масиву правової основи протимінної діяльності в Україні та виявив теоретико-прикладні особливості формування її змісту, специфіку відносин у цій сфері [6, с. 12].

Проблемні питання щодо нових викликів для України, пов'язаних із розробленням і ухваленням законодавства у сфері протимінної діяльності, зокрема стосовно оцінки критеріїв здатності до розмінування території країни за напрямом менеджменту, висвітлила Р. Коцюба [7, с. 96].

Методичний підхід до визначення внеску факторів у ефективність виконання заходів протимінної діяльності, який, на відміну від наявних, враховує евристичне групування факторів за відповідними групами та дає змогу розрахувати безпосередній внесок кожного з них в ефективність виконання заходів протимінної діяльності, запропонували О. Мацько, В. Коваль та М. Комісаров [8, с. 157].

Основні напрями діяльності виконавчої влади України в подоланні сучасного виклику, а саме – забруднення території вибухонебезпечними предметами на Донбасі визначили Г. Москальов та інші [9, с. 22].

Складові моделі управління і виконавця – фахівця з розмінування, зокрема ті з них, які найсуттєвіше впливають на професійну підготовку фахівців із розмінування, у тому числі професійну мотивацію до професійної підготовки та виконання завдань розмінування, висвітлено у [10, с. 495].

М. Комісаров, М. Підгородецький теоретично обґрунтували методику оцінювання ефективності протимінної діяльності, що дає змогу розрахувати безпосередній внесок кожного чинника в ефективність протимінної діяльності

[11, с. 16].

Світовий досвід формування культури безпеки протимінної діяльності вивчив А. Гаваза, який розглянув можливість його імплементації в Україні, обґрунтував нагальну потребу в розробленні концепції навчання населення на основі ризик-орієнтованого підходу до управління суспільством, що передбачає формування протимінної культури безпеки [12, с. 58].

Отже, встановлено, що проблемні питання протимінної діяльності в Україні досліджуються за такими напрямками, а саме: організація зазначеної діяльності, дослідження її правової основи, підвищення ефективності заходів щодо протимінної діяльності, формування протимінної культури безпеки. Водночас питання щодо удосконалення механізмів державного управління протимінною діяльністю в Україні потребує додаткового дослідження.

Метою статті є проведення аналізу законодавства України у сфері безпеки, визначення напрямів удосконалення правового, організаційного та структурно-функціонального механізмів державного управління протимінною діяльністю в Україні.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано сукупність загальних і спеціальних методів та підходів, які відповідають завданню, а саме: методи системного аналізу, синтезу, систематизації, порівняння та узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Протимінна діяльність відповідно до [3] трактується як комплекс заходів, спрямованих на захист національних інтересів України, а також на зменшення та усунення наслідків негативного впливу вибухонебезпечних предметів на соціально-економічні умови життєдіяльності населення та довкілля.

Державне регулювання та управління у сфері протимінної діяльності здійснюються через [3]:

- формування, погодження, затвердження та виконання національних програм протимінної діяльності;
- погодження, затвердження і виконання національних стандартів, розроблених з урахуванням положень міжнародних стандартів у сфері протимінної діяльності;

- розроблення концептуальних основ державної політики у галузі дослідження та впровадження заходів протимінної діяльності в інтересах безпеки населення;

- підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців у сфері протимінної діяльності та розмінування;

- запровадження порядку акредитації операторів протимінної діяльності та моніторингу відповідно до вимог акредитації;

- запровадження ефективного управління інформацією у сфері протимінної діяльності;

- здійснення контролю та забезпечення якості виконання заходів у сфері протимінної діяльності.

Протимінну діяльність Україна реалізовує, зокрема, завдяки спільним проєктам із міжнародними організаціями. Державна служба України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС) згідно із законодавчими та нормативно-правовими актами виконує завдання щодо виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів на всій території України, за винятком місцевості, наданої для діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань.

ДСНС у межах повноважень реалізує заходи протимінної діяльності відповідно до імплементованих в Україні Міжнародних стандартів протимінної діяльності «IMAS», зокрема:

1. Організовується інформаційно-роз'яснювальна робота та навчання населення щодо ризиків, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами, та правил поведінки у разі їх виявлення.

2. Проводиться гуманітарне розмінування ділянок місцевості та акваторій водних об'єктів від боєприпасів та інших вибухонебезпечних предметів.

3. У межах повноважень здійснюються заходи щодо знешкодження та утилізації надлишкових та непридатних до використання боєприпасів.

4. Надається допомога:

- постраждалому населенню, у тому числі медично-психологічна допомога;

– місцевим органам влади під час проведення евакуації постраждалих з уражених територій, відновлення об'єктів інфраструктури тощо.

Для ефективної реалізації завдань та заходів у сфері гуманітарного розмінування в ДСНС створено систему гуманітарного розмінування та забезпечено її ефективне функціонування.

Система складається з трьох рівнів:

– координаційний – комісія з питань гуманітарного розмінування, яка визначає пріоритетні напрями діяльності;

– організаційний – профільний структурний підрозділ апарату ДСНС, що забезпечує організацію та контроль за виконанням завдань із гуманітарного розмінування;

– виконавчий – піротехнічні підрозділи ДСНС, які забезпечують виконання практичної складової комплексу заходів гуманітарного розмінування.

Для реалізації завдань з гуманітарного розмінування в ДСНС залучають угруповання у складі 100 піротехнічних відділень штатною чисельністю понад 600 осіб, які дислокуються у кожному регіоні України.

У рамках реалізації заходів протимінної діяльності ДСНС співпрацює з різними країнами та міжнародними організаціями, серед яких: Організація Об'єднаних Націй, Організація з безпеки і співробітництва в Європі, НАТО, Міжнародний Комітет Червоного Хреста, Женевський міжнародний центр з гуманітарного розмінування, Уряд Федеративної Республіки Німеччина, Уряд Японії, Відділ оборонного співробітництва посольства США в Україні, Швейцарський фонд з протимінної діяльності FSD, Хорватський центр з протимінної діяльності HCR, Азербайджанський центр гуманітарного розмінування, Естонська рятувальна служба, Служба розмінування Французької Республіки тощо.

У структурі ДСНС створено Міжрегіональний центр гуманітарного розмінування та швидкого реагування Державної служби України з надзвичайних ситуацій, який є аварійно-рятувальним формуванням центрального підпорядкування ДСНС зі статусом державної аварійно-рятувальної служби, що проваджує освітню діяльність

з метою підготовки кваліфікованих робітників для потреб органів та підрозділів цивільного захисту.

Для визначення особливостей функціонування правового, організаційного та структурно-функціонального механізмів державного управління протимінною діяльністю вважаємо доречним провести аналіз законодавства України у сферах національної безпеки, цивільного захисту та протимінної діяльності.

У Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, обов'язок держави – захищати життя людини. Там само зазначено, що кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування [13].

На вказаних базових безпекових засадах основного закону України ґрунтуються дотичні до протимінної діяльності положення інших нормативно-правових актів.

Основоположні категорії сфери безпеки наведено у [14], зокрема національна безпека України – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз; національні інтереси України – життєво важливі інтереси людини, зокрема безпечні умови життєдіяльності її громадян. Там само зазначено, що державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямована на захист людини і громадянина, їхнього життя, безпечних умов життєдіяльності.

Зазначені умови кардинально погіршуються під час бойових дій та введення в країні воєнного стану. Порядок функціонування держави у зазначеному правовому режимі окреслено у [15], де визначено повноваження Кабінету Міністрів України з початком збройного конфлікту, зокрема щодо здійснення заходів зі створення відповідно до норм міжнародного гуманітарного права безпечних зон, організованих у спосіб, який дає змогу забезпечити захист цивільних осіб.

Реалізація пріоритетів національних інтересів здійснюється, зокрема, створенням безпечних умов

життєдіяльності людини на територіях, що постраждали внаслідок бойових дій, розбудовою ефективної системи цивільного захисту, що визначено у Стратегії національної безпеки України [16]. Для системного захисту України від загроз національній безпеці необхідно оптимізувати державну систему цивільного захисту через удосконалення її структури, системи управління, способів реагування на загрози, що пов'язані з надзвичайними ситуаціями будь-якого характеру, зокрема виконання завдань в умовах мирного часу та в особливий період.

Зазначаємо, що відповідно до [17] під час розв'язання збройного конфлікту та введення воєнного стану військові формування, утворені відповідно до законів України, та правоохоронні органи залучаються до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, збройного конфлікту чи терористичних актів, проведення відновлювальних робіт, надання гуманітарної допомоги цивільному населенню. Там само визначено, що цивільний захист України у мирний час здійснюється відповідно до [18], а в особливий період, зокрема у воєнний час, та з метою підготовки до нього – з урахуванням особливостей згідно з нормами міжнародного гуманітарного права, законодавством про оборону, мобілізацію та правовий режим воєнного стану.

У законодавстві сфери цивільного захисту детальніше визначено завдання органів державного управління та сил цієї сфери щодо протимінної діяльності. Зокрема, у [18] зазначено, що основними завданнями сил цивільного захисту є: проведення піротехнічних робіт, пов'язаних зі знешкодженням вибухонебезпечних предметів, що залишилися на території України після воєн, сучасних боеприпасів та підривних засобів; здійснення через підрозділи Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту комплексу заходів з метою ліквідації небезпек, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами, зокрема нетехнічне та технічне обстеження територій, складення карт, виявлення, знешкодження та/або знищення вибухонебезпечних предметів, маркування, підготовки документації після розмінування, надання громадам інформації про протимінну діяльність та передання очищеної території;

проведення вибухових робіт для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків; проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у мирний час та в особливий період, що включає здійснення у межах повноважень, визначених у законі, заходів протимінної діяльності.

Так само у [19] окреслено додаткові завдання єдиної державної системи цивільного захисту у відбудовний період, зокрема визначення населених пунктів та районів, що потребують проведення гуманітарного розмінування, маркування небезпечних ділянок, проведення очищення (розмінування) території.

Вагому роль у провадженні протимінної діяльності в Україні відіграє ДСНС, яка відповідно до [20] виконує завдання у цій сфері, зокрема підрозділи Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту здійснюють піротехнічні роботи, пов'язані зі знешкодженням вибухонебезпечних предметів. У межах виконання завдань протимінної діяльності у Плані основних заходів цивільного захисту на 2022 рік [21] передбачено проведення штабних тренувань з органами управління функціональних підсистем, зокрема щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на арсеналах, базах (складах) озброєння, ракет, боєприпасів і компонентів ракетного палива, інших вибухопожежонебезпечних об'єктах.

Дотично до розглянутого у Плані реагування на надзвичайні ситуації державного рівня [22] визначено функції центральних органів виконавчої влади, зокрема в режимі надзвичайної ситуації органи управління та сили цивільного захисту організовують здійснення заходів з локалізації та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, що становлять загрозу життю або здоров'ю людей. Там само визначено одне із основних завдань аварійно-рятувальної служби – ліквідація особливо небезпечних проявів надзвичайних ситуацій в умовах загрози вибухів та інших небезпечних проявів.

Отже, аналіз законодавства України у сферах національної безпеки, цивільного захисту та протимінної діяльності за тематикою, яка досліджується, показав, що в них частково розкрито механізми забезпечення безпечної життєдіяльності

населення, зокрема правовий, організаційний та структурно-функціональний. Водночас з метою побудови дієвої системи цивільного захисту, що спрямована на організацію та провадження заходів із протимінної діяльності, зазначені механізми державного управління потребують удосконалення. Виявлено прогалини та розбіжності у нормативно-правових актах щодо протимінної діяльності.

Зокрема, у загальних положеннях [3] та [14] доречно було б сформулювати та навести визначення поняття «мінна небезпека», у п. 7 статті 18 долучити до функцій ДСНС як центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, сферу протимінної діяльності. Також у п. 3 статті 25 до документів довгострокового планування вважаємо за потрібне додати Стратегію протимінної діяльності, а після статті 31 – окремо розкрити її сутність.

Крім того, пропонуємо до статті 8 [15] «заходи правового режиму воєнного стану» до повноважень військового командування на територіях, де запроваджено воєнний стан, окремим пунктом долучити завдання щодо забезпечення провадження заходів протимінної діяльності.

Так само до поточних та прогнозованих загроз національній безпеці та національним інтересам України, що наведено у статті 28 [16], до факторів, що погіршують середовище життєдіяльності, пропонуємо долучити загострення мінної небезпеки, що суттєво впливає на життя та здоров'я людей.

Відповідно до положень, викладених у [3, ст. 23], для проведення заходів у сфері протимінної діяльності Кабінет Міністрів України утворює міжвідомчий допоміжний орган, який діє за колегіальним принципом під головуванням Міністра оборони України. Водночас у [17, ст. 10] до функцій Міністерства оборони України завдання щодо протимінної діяльності не визначено. З огляду на це пропонуємо до статті 10 [17] долучити зазначену функцію, а саме: координація та здійснення протимінної діяльності спільно з іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади,

органами місцевого самоврядування, підприємствами та організаціями.

Питання, пов'язані із захистом населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, реагуванням на них, функціонуванням єдиної державної системи цивільного захисту регулюються положеннями, котрі викладено у [18]. Водночас у вказаному Законі завдання щодо протимінної діяльності комплексно не визначено, а лише вказано заходи щодо ліквідації небезпек, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами, та окреслено завдання щодо проведення аварійно-рятувальних робіт, зокрема протимінної діяльності, однак не конкретизовано відповідальний орган управління за їх реалізацію. Отже, пропонуємо до повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту (стаття 17 [18]) та Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту (стаття 24, [18]) долучити функцію щодо участі в організації та провадженні протимінної діяльності.

Так само для досягнення цілісності під час виконання заходів у зазначеній сфері пропонуємо до додаткових завдань єдиної державної системи цивільного захисту у відбудовний період долучити проведення інших складових протимінної діяльності, зокрема інформування про небезпеки, надання допомоги постраждалим особам, проведення агітаційно-просвітницької роботи [19, ст. 24⁻¹].

Висновки та напрями подальших досліджень.

Обґрунтовано актуальність визначення напрямів удосконалення механізмів державного управління протимінною діяльністю в Україні в сучасних умовах життєдіяльності населення.

Визначено напрями дослідження за зазначеною проблематикою, що провадять вітчизняні вчені, зокрема: правове забезпечення, організація протимінної діяльності, методологічні засади щодо підвищення ефективності дій органів управління та структур вказаної сфери, підготовка населення та формування протимінної культури.

Проведено аналіз законодавства сфер національної безпеки, цивільного захисту, протимінної діяльності, визначено ступінь правового, організаційного та

структурно-функціонального забезпечення органів державного управління та безпекових структур, що залучаються до протимінної діяльності.

Встановлено, що у зазначених законах частково розкрито сутність правового, організаційного та структурно-функціонального механізмів державного управління щодо безпечної життєдіяльності населення під час бойових дій. Виявлено прогалини та розбіжності в нормативно-правових актах, зокрема щодо невизначеності функцій та завдань протимінної діяльності в Україні, їх чіткого розподілу між органами виконавчої влади на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Запропоновано напрями удосконалення правового, організаційного та структурно-функціонального механізмів державного управління протимінною діяльністю в Україні, зокрема:

– правового та структурно-функціонального – через внесення змін та доповнень щодо розмежування та узгодження повноважень, функцій та завдань з протимінної діяльності до низки законів України та підзаконних актів («Про протимінну діяльність в Україні», «Про національну безпеку України», «Про правовий режим воєнного стану», «Про оборону України», Стратегії національної безпеки України, Кодексу цивільного захисту України, Положення про єдину державну систему цивільного захисту, Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій, Плану основних заходів цивільного захисту на 2022 рік, Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня);

– організаційного – через розроблення узгоджених між органами управління та силами безпекових структур алгоритмів дій в умовах мирного часу та бойових дій, планів взаємодії між державними, недержавними і міжнародними гуманітарними структурами під час провадження заходів протимінної діяльності, створення в органах державного управління системи інформування про небезпеки від вибухонебезпечних предметів і навчання з попередження ризиків, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами.

Список використаних джерел

1. Landmine and cluster munition monitor. Landmine Monitor 2020. 2020. № 22. P.6–7. URL : <http://www.the-monitor.org/media/3168934/LM2020.pdf> (дата звернення 07.10.2022).
2. У Міноборони розповіли, яку територію доведеться перевіряти в Україні на наявність вибухівки. *Слово і діло* : аналітичний портал. URL : <https://www.slovoidilo.ua/2022/06/16/novyna/suspilstvo/minoborony-rozpovily-yaku-terytoriyu-dovedetsya-pereviraty-ukrayini-nayavnist-vybuchivky> (дата звернення : 07.10.2022).
3. Про протимінну діяльність в Україні : Закон України від 06.12.2018 р. № 2642-VIII. Верховна Рада України : вебсайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2642-19#Text> (дата звернення : 27.09.2022).
4. Ворович Б. О. *Шляхи вирішення проблемних питань розмінування території України*: збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського. 2020. № 2(69). С. 143–149.
5. Станкевич С. А., Мосов С. П., Ворович Б. О. *Систематизація умов і факторів, які впливають на застосування безпілотного літального апарата коптерного типу під час виявлення наземних мін* : збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського. 2021. № 3(73). С. 82–89.
6. Кірін Р. С. Правова основа протимінної діяльності в Україні: теоретико-прикладні аспекти. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 3. С. 12–20.
7. Коцюба Р. О. Правові аспекти роззброєння України відповідно до Конвенції про заборону протипіхотних мін. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2020. № 1. С. 88–98.
8. Мацько О. Й., Коваль В. В., Комісаров М. В. До питання визначення внеску факторів в ефективність виконання заходів протимінної діяльності в Україні. *Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України*. 2021. № 3(44). С. 154–158.
9. Москальов Г. Ю., Петрівський І. В., Щусь В. М., Артем'єв М. С., Конопельнюк М. В. Сучасні задачі та проблеми протимінної діяльності в Україні. Мости та тунелі: теорія, дослідження, практика. *Зб. наук. пр. Дніпропетр. нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазяряна*. 2018. Вип. 14. С. 22–28.
10. Окіпняк Д. А., Малюк В. М., Окіпняк А. С. Інтерпретація та обґрунтування моделі фахівця із розмінування з урахуванням вимог сьогодення. *Молодий вчений*. 2016. № 12.1 (40). С. 491–496.
11. Комісаров М. В., Підгородецький М. М. Методика оцінювання ефективності виконання заходів протимінної діяльності. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. 2022. № 1 (43). С. 13–18.
12. Гаваза А. О. Світовий досвід формування культури безпеки протимінної діяльності та можливість імплементації його в Україні. *Науковий вісник* :

Державне управління. 2021. №1 (7). С. 40–65.

13. Конституція України Закон України від 28.06.1996 р. Верховна Рада України : вебсайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення : 12.09.2022).
14. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. Верховна Рада України : вебсайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення : 12.09.2022).
15. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. Верховна Рада України : вебсайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення : 06.09.2022).
16. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 р. року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14.09.2020 р. №392/2020. Верховна Рада України : вебсайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата звернення : 07.09.2022).
17. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII. Верховна Рада України : вебсайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення 09.09.2022).
18. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. Верховна Рада України : вебсайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення : 06.09.2022).
19. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту : постанова Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 р. № 11. Верховна Рада України : вебсайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення : 08.09.2022).
20. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій : постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. № 1052. Верховна Рада України : вебсайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення : 08.09.2022).
21. Про затвердження Плану основних заходів цивільного захисту на 2022 рік : розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.12.2021 р. № 1742-р. Верховна Рада України : вебсайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1742-2021-%D1%80#Text> (дата звернення : 08.09.2022).
22. Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня : постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2018 р. № 223. Верховна Рада України : вебсайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення : 08.09.2022).

References

1. Landmine and cluster munition monitor. (2020). Landmine Monitor 2020, 22, 6–7. Retrieved from <http://www.the-monitor.org/media/3168934/LM2020.pdf> [in English].
2. U Minoborony rozpovily, yaku terytoriiu dovedetsia pereviriaty v Ukraini na

- naivnist vybukhivky. *Slovo i dilo*: analitychnyi portal [Word and deed: analytical portal]. Retrieved from <https://www.slovoidilo.ua/2022/06/16/novyna/suspilstvo/minoborony-rozpovily-yaku-terytoriyu-dovedetsya-pereviryaty-ukrayini-nayavnist-vybuxivky> [in Ukrainian].
3. Law of Ukraine On mine action in Ukraine from December 06 2018, № 2642-VIII. Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2642-19#Text> [in Ukrainian].
 4. Vorovych, B. O. (2020). Shliakhy vyryshennia problemnykh pytan rozminuvannia terytorii Ukrainy [Ways to solve problematic issues of demining the territory of Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho*, 2(69), 143–149 [in Ukrainian].
 5. Stankevych, S. A., Mosov, S. P. and Vorovych, B. O. (2021). Systematyzatsiia umov i faktoriv, yaki vplyvaiut na zastosuvannia bezpilotnoho litalnoho aparata kopternoho typu pid chas vyivlennia nazemnykh min [Systematization of conditions and factors affecting the use of a copter-type unmanned aerial vehicle during the detection of land mines]. *Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho*, 3(73), 82–89 [in Ukrainian].
 6. Kirin, R. S. (2020). Pravova osnova protymynnoi diialnosti v Ukraini: teoretyko-prykładni aspekty [The legal basis of mine action in Ukraine: theoretical and applied aspects]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh*, 3, 12–20 [in Ukrainian].
 7. Kotsiuba, R. O. (2020). Pravovi aspekty rozzbroiennia Ukrainy vidpovidno do Konventsii pro zaboronu protypikhotnykh min [Legal aspects of the disarmament of Ukraine in accordance with the Convention on the Prohibition of Anti-Personnel Mines]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 1, 88–98 [in Ukrainian].
 8. Matsko, O. Y., Koval, V. V., Komisarov, M. V. (2021). Do pytannia vyznachennia vnesku faktoriv v efektyvnist vykonannia zakhodiv protymynnoi diialnosti v Ukraini [Science and technology of the Air Force of the Armed Forces of Ukraine]. *Nauka i tekhnika Povitrianykh Syl Zbroinykh Syl Ukrainy*, 3(44), 154–158 [in Ukrainian].
 9. Moskalov, H. Yu., Petrivskiy, I. V., Shchus, V. M., Artimiev, V. M., Konopelniuk, M. S. (2018). Suchasni zadachi ta problemy protymynnoi diialnosti v Ukraini [Modern tasks and problems of mine action in Ukraine]. *Mosty ta tuneli: teoriia, doslidzhennia, praktyka. Zb. nauk. pr. Dnipropetr. nats. un-t zalizn. transp. im. akad. V. Lazarian*, 14, 22–28 [in Ukrainian].
 10. Okipniak, D. A., Maliuk, V. M., Okipniak, A. S. (2016). Interpretatsiia ta obruntuvannia modeli fakhivtsia iz rozminuvannia z urakhuvanniam vymoh sohodennia [Interpretation and substantiation of the demining specialist model taking into account today's requirements]. *Molodyi vchenyi*, 1(40), 491–496 [in Ukrainian].
 11. Komisarov, M. V., Pidhorodetskyi, M. M. (2022). Metodyka otsiniuvannia efektyvnosti vykonannia zakhodiv protymynnoi diialnosti [Methodology for

- evaluating the effectiveness of mine countermeasures]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii u sferi bezpeky ta oborony*, 1 (43), 13–18.
12. Havaza, A. O. (2021). Svitovyi dosvid formuvannia kultury bezpeky protyminnoi diialnosti ta mozhlyvist implementatsii yoho v Ukraini [World experience in the formation of a safety culture of mine action activities and the possibility of its implementation in Ukraine]. *Naukovyi visnyk: Derzhavne upravlinnia*, 1(7), 40–65 [in Ukrainian].
 13. Law of Ukraine Constitution of Ukraine from June 28 1996. Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
 14. Law of Ukraine On the national security of Ukraine from June 21 2018, № 2469-VIII. Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> [in Ukrainian].
 15. Law of Ukraine On the legal regime of martial law from May 12 2015, № 389-VIII. Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> [in Ukrainian].
 16. Decree of the President of Ukraine On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated September 14 2020, «On the National Security Strategy of Ukraine» from September 14 2020, № 392/2020. Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> [in Ukrainian].
 17. Law of Ukraine On the defense of Ukraine from December 6 1991, № 1932-XII. Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> [in Ukrainian].
 18. Law of Ukraine Code of Civil Protection of Ukraine from October 2 2012, № 5403-VI. Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> [in Ukrainian].
 19. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On the approval of the Regulation on the unified state system of civil protection from January 9 2014, № 11. Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
 20. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On the approval of the Regulation on the State Emergency Service of Ukraine from December 16 2015, № 1052. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
 21. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine On the approval of the Plan of basic civil protection measures for 2022 from December 28 2021, № 1742-p. Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1742-2021-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
 22. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On the approval of the Emergency Response Plan at the state level from March 14 2018, № 223. Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223-2018-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

MECHANISMS OF STATE MANAGEMENT OF THE SPHERE ANTI-BREAKING ACTIVITIES IN UKRAINE

Poteriaiko Sergii, Okipnyak Anatolii

Abstract. The increase in the number of emergency situations and the scale of their consequences occurring in the world is a reason for scientists to increasingly choose the field of their scientific interests to study the causes of the occurrence of unpredictable events in order to warn them, the specifics of the response to them by the relevant services, the effectiveness of eliminating the consequences of man-made, natural emergencies, of social and especially military nature. The analysis of problematic issues of mine action in Ukraine proved the relevance of the study of the functioning of legal, organizational and structural and functional mechanisms of state administration in the specified area, which is the subject of this study. The scientific task of the research on conducting an analysis of the legislation of Ukraine in security spheres, determining directions for improving the legal, organizational, and structural and functional mechanisms of the state management of mine action activities in Ukraine is substantiated. The concept of mine action is defined as a complex of measures aimed at protecting the national interests of Ukraine, as well as at reducing and eliminating the consequences of the negative impact of explosive objects on the socio-economic conditions of life of the population and the environment. Measures regarding state regulation and management in the field of mine action have been formulated. Joint projects on mine action with international organizations in accordance with international standards implemented in Ukraine have been disclosed. An analysis of the legislation of Ukraine in the spheres of national security, civil defense and mine action was carried out, which showed that they partially reveal the mechanisms for ensuring the safe life of the population, in particular legal, organizational and structural-functional, which require improvement due to the identified gaps and discrepancies in regulatory and legal acts in the specified areas. Directions for improving the legal, organizational, and structural-functional mechanisms of state management of mine action in Ukraine, in particular the legal and structural-functional ones, are proposed due to the introduction of changes and additions regarding the delimitation and coordination of powers, functions, and tasks for mine action to the legislation of Ukraine, organizational, due to the development of agreed action algorithms, plans for cooperation between state, non-state and international humanitarian structures during the implementation of mine countermeasures, the creation of a system of information on the dangers of explosive objects and training in the prevention of risks associated with explosive objects in state administration bodies.

Key words: security, anti-mine security, humanitarian demining, explosive object, mechanisms of state administration, civil protection.